

TRYSIL-BOKA

GARDER OG SLEKTER

I

BIDRAG TIL BYGDENS HISTORIE
VED EYVIND LILLEVOLD

UTGITT AV TRYSILBOKNEMNDA

Pers-Embret Østby.

Berte Halvorsdatter Østby.

Pers.

Gnr. 16, bnr. 9.

I. Som det er nevnt under Torgals, ble denne garden delt da Embret Jonsen gav fra seg i 1781 og samtidig som Torgal fikk den ene halvpart, fikk Embret Jonsens svigersønn Per Persen nordre Kolos sokneprest Smiths bygsel på den andre halvparten (27/11 1781). Pers kone var altså Marte Embretsdatter fra Torgals. Det var to brødre fra Nord-Kolos som kom til Østby omtrent samtidig, nemlig Per og Israel Perssønner, men samtidig ble Jon Embretsen fra søndre Østby gift med Marte Persdatter Kolos, og flyttet dit. Per Persen brukte Pers til i 1804.

II. Hans sønn Embret Persen får bygselen overført på seg av sokneprest Bassøe, tgl. 11/12 1804, og året etter gir han foreldrene føråd. Førådsfolka skal bl. a. ha til bruk 5 settungsland av Sammarfjøsåkeren som Embret skal holde gjødslet til, mens førådsfolka selv skal skaffe frø. De skal ha rett til 4 kyr, 4 geiter og 6 sauer i foring hos brukeren og til slakt hvert år et 2 års naut og 1 voksent småkrøtter. Denne førådskontrakta er et greit eksempel på at førådsfolka ikke engang tenkte på å ta ut det som kontrakta gav dem rett til — bestemmelsene skulde helst stå der som ei sikring både for dem og de nye brukere. Hvis førådsfolka i Pers hadde ment på som kontrakta tillot, å holde en buskap på 4 kyr og 10 voksne småkrøtter i foring hos brukeren, er det klart at det måtte hatt gjødsel nok til Sammarfjøsåkeren om ikke brukeren skulde behøve å stille den. Når

Pers.

derimot førådsgruppen skulde holde seg sjølv med sågrøn, ser det ut til at han vilde bruke åkeren, men det var kanskje også det eneste han har tatt ut av føråda. Han har sikkert villet ha noe å stelle med på eiga hand. Slikt ser en også ofte eksempler på.

Embret Jonsen var gift to ganger, første gang med Gullaug Halvorsdatter Løvberg som døde i 1803, og året etter giftet han seg med Marte Hansdatter Rypbækmoen. Det var han som var bruker i 1830 da Østbybrukerne var klaget for ulovlig åvirke i Prestgardsskogen, og han sa at han hadde rødd en myrslått ved Grøna og «saaledes borttaget nogen trær», men det var blitt 11 tylter tømmer til salg av det. Hans sønn var kjøperen av Pers.

III. Embret Embretsen fikk kongeskjøte på Pers 24/4 1844 (tgl. 4/3 45) på betingelser som for de andre Østbygarden mot kjøpesum 340 daler. Av disse gav han statskassen pant i garden for 272. Foreldrene skulde ha føråd. Hans pant hadde samme skyld som Torgals, $\frac{2}{12}$ lispund tunge, revidert 4 ort 21. I 1856 solgte Embret Persen all skogen sin til konsul Røhrs i Gøteborg, og den fikk ved skylddeling 58 av de 117 skyldskilling hovedbølet hadde hatt. Skogen var i 1864 ansatt til 16 400 mål, og den fikk da 2 ort 22 i skyld, beregnet etter ei nettoavkasting på 82 daler i året. Selgeren tok att husbehovsrett. Embret Embretsen var gift med Maren Isaksdatter Husfloen.

I hans tid kommer matrikkelrevisjonen, og i beskrivelsen legger en merke til det store åkerareal som Embret Embretsen hadde. Her som i Rønningen var omkring tredjeparten av den inngjerdede mark åker,

nemlig 10 mål, og av gjødslet eng var det 24 mål. Brukeren sådde $2\frac{3}{4}$ tdr. bygg og satte 4 tdr. poteter, og han avlet $9\frac{1}{4}$ tdr. bygg, 24 tdr. poteter og $17\frac{1}{2}$ skpd. halm. Vollhøy heme 40 og i setra 20 skpd., på utslåtta 71 skpd. engeshøy og 5 skpd. myrhøy. Garden fødte 2 hester, 14 naut og 34 småkrøtter og ble satt i en årlig netto av 91—4—20. Skylda ble nå 3 ort 2. Skogen er som bekjent solgt.

Embret - Embretsen kom fra garden sin. Eldste sønnen hans, Embret Embretsen, reiste til Amerika med sin familie i 1867, og senere reiste også en annen sønn og to av døtrene etter. Året før han reiste til Amerika var garden blitt solgt. Mens han hadde garden, hadde Pers-Embret forsøkt seg med litt handelsvirksomhet på Pers, men det gikk mindre bra.

Det var Jon Gjermundsen Østby som ved auksjon over Pers 20/11 1865 som eneste byder fikk tilslaget på garden for 720 spd., men han hadde på denne tid Jens', og har nok ikke bodd på Pers. I oktober 1869 inntreer da også Johan Olsen Rønningen i Jon Gjermundsens sted som kjøper av Pers for 1200 spd.

IV. Johan Olsen Rønningen fikk altså skjøte på Pers 16/10 (tgl. 1/11) 1869. Samme året blir tredjeparten, nemlig slåtter ved Storfloen og Tomtfloen, Storblæstkjella, Perskjella m. v. fraskyldsatt og solgt til Ole

Fem søsken fra Pers fotografert i Amerika. Sittende foran Marte og Martina Embretsen, stående fra venstre Embret, Isak og Martin Embretsen.

Johan Rønningen.

Oline Rønningen.

Olsen Rønningen. (Se gnr. 16, bnr. 12, søndre Østby). De fraskyldsatte parseller får 19 skyldskilling av de 57 som hvilte på hele garden. Tredjeparten av havneretten og halvparten i saga i Styggbekken var også med i salget til Ole Rønningen. Ifølge skyldsettinga hadde Johan Rønningen att Hemmarka, setervollen, Løvenget, vestre Kjølen, Skrækjeandkjella, Gjerdingen, slåtter ved Øster-Grøna fra Holmfloen til ytre Strandfloen, Kaldflostøtten samt Bråtåkjella.

Johan Olsen Rønningen er fra Rønningen Østby og er gift med Oline Persdatter Flermoen (vestre).

Johan Rønningen var en framtreddende kommunemann i Trysil. Han var ordfører i bygda i 1879—81, 89—91 og 95—99, satt i herredsstyre og formannskap uten avbrytelse til 1907 og var dessuten innvalgt att da han døde i 1910. Videre var han valgmann til stortingsvalgene i alt 11 ganger fra og med 1873 til og med 1903 og var alle ganger unntagen en valgt med det største stemmetall.

Som ung var han blant dem som meldte seg som frivillig til den dansk-tyske krig i 1864, men da det tok så lang tid å få alle formalia ordnet, måtte han vende på vegen, da videre reise av frivillige ble forbudt. I mellomtida hadde han selv skaffet seg uniform, gevær, sabel, bajonett og en masse ammunisjon. Alt dette brente imidlertid da hovedbygningen på Pers gikk opp i luer i desember 1875.

Johan Rønningen var også en kjent jeger som bl. a. felte flere bjønner og mange elger.

Blant hans barn var Otto Rønningen som var en kjent skiløper den-

gang tryslinga for alvor begynte å gjøre seg gjeldende i norsk skisport i åra etter 1900. Han ble i 1904 nr. 3 i Holmenkollrennets 50 km. etter Per Bakken og Per Andreassen. Otto Rønningen reiste til Amerika og deltok som frivillig i den amerikanske arme under verdenskrigen 1914—18, der han avanserte til major.

I 1909 fikk Pers utskiftet bruksretten med skog fra Vasskjølåsteigen, Østby skog og Sletmoteigen med henholdsvis 8, 1 og 4 skyldøre for hver teig.

V. Johan Rønningen døde i 1910, og hans sønn Olaf overtok bruken av Pers, uten at tinglest hjemmel dog gikk over til ham, så da garden blir solgt i 1929, får den nye eier overført hjemmelen direkte. Olaf Rønningen er gift med Johanne Johansdatter Bæk. Det skal nevnes her at Olaf Rønningen med sitt utstrakte personalkjennskap og sin store lokalhistoriske viten har gjort Trysilboka meget store tjenester. Han er sikkert den i Trysil som har arbeidet lengst og mest med lokalhistorisk gransking.

VI. I 1929 ble Pers solgt til Petter Pedersen fra Peders, og hans skjøte er tinglest 1/5 nevnte år.

Slekter i Pers.

I. Per Persen nordre Kolos 23/5 1745—6/4 1820 g. 1769 Marte Embretsdatter Østby (Torgals) 1747—15/11 1831. 1. Anne 31/12 1769—8/8 1859 g. 1794 Embret Hansen Rypbækmoen 1/1 1769—29/8 1848. 2. Embret 19/7 1772—10/8 1849 g. 1. 1799 Gullaug Halvorsdatter s. Løvbergs 1/1 1768—22/5 1803, 2. 1804 Marte Hansdatter Rypbækmoen 21/4 1783—4/1 1867. 3. Marte 25/6 1775, d. like etter. 4. Marte 3/10 1779. 5. Per 17/11 1782. 6. Ingeborg 1/1 1786 g. 1812 skoleholder Tollef Persen Husfloen. 7. Ole 12/10 1788—19/12 1874 g. 1816 Pernille Israelsdatter Østby 23/4 1794—23/4 1877. 8. Pernille 27/5 1792—20/2 1828.

II. Embret Persen (I, 2) og 2. Marte Hansdatter. (Første ekteskapet var barnløst). 1. Per 29/9 1805—2/10 1808. 2. Gullaug 11/3 1809—13/1 1889 g. 1830 Peder Jensen Østby (Jens') 5/4 1798—23/8 1888 (Nordli, Skjæråsen). 3. Embret 27/2 1812—21/4 1873 g. 1835 Maren Isaksdatter Husfloen 1808—11/6 1902. 4. Per 1/4 1815—10/5 1845 g. Gjertrud Jensdatter Kilden 30/8 1821. Hun gift 2. 1848 Per Olsen Knashaugbraaten, Våler, og 3. 1870 Per Jonsen Moren (se Kjellmoen). 5. Martin 28/12 1819 g. 1845 Johanne Gjermundsdatter Østby (Jens') 11/8 1821 (Bygde på n. Tandåneset, utv. 1868). 6. Halvor 17/12 1821—21/6 1885 g. 1846 Marte Eriksdatter Kvernholtet, Tørberget 7/12 1823—29/1 1870. 7. Marte 23/4 1824—30/5 1907 g. 1844 Gjermund Eriksen Haugen, Østby, 26/9 1817—4/6 1878 (Bygde Nesbakken). 8. Ole 10/4 1827 g. 1855 Kari Jonsdatter Grønland 18/6 1827 (Bygde Moen, Østby).

III. Embret Embretsen (II, 3) og Maren Isaksdatter. 1. Marte 19/3 1836 g. 1856 Embret Nilsen Flermoen 19/5 1836 (Utv.). 2. Embret 21/3 1839 g. 1861 Berte Halvorsdatter Engemoen 26/10 1842 (Til Amerika 1867 med barna: 1. Elin 6/12 1861. 2. Mina 4/3 1865). 3. Isak 2/2 1842 g. 1866 Lise Embretsdatter Haugen, Østby, 18/4 1845 (Bygde Myr, til U.S.A.). 4. Martine 1/5 1846 g. m. Per Jonsen (Utv.). 5. Pernille 23/10 1849 g. 1869 Jon Gjermundsen Østby (Jens') 1829—2/7 1911 (Til Berg). 6. Martin 12/5 1853 g.

Gurinus Hansen Bakken.

Olea Bakken.

1873 Sofie Jonasdatter Berg, Särna, 31/7 1889 (Til Østbyplass, senere utvandret med sønnen Embret f. 17/1 1875). Martin Embretsen og Berte Madsdatter s. Tandåneset hadde sønnen Martin 22/7 1872.

IV. Johan Olsen Rønningen 22/7 1845—26/11 1910 g. 1866 Oline Persdatter v. Flermoen 13/3 1843—7/12 1916. 1. Johanne 18/3 1867 g. 1892 Johan Jensen Kilden 29/8 1856. 2. Olaf 10/12 1868 g. 1900 Johanne Johansdatter Bæk 5/9 1879. 3. Pernille 27/7 1871 g. 1899 Per Johansen Bæk 20/9 1871 (Til Kildal). 4. Petter Ingvald 25/11 1873. 5. Ida 22/10 1876. 6. Anna 22/2 1878 g. 1905 lærer Gjermund Olsen Nordgaard, Engerdal, 6/11 1873. 7. Otto Ivar 17/8 1882 (Utv.). 8. Gunda 9/4 1886—14/12 1928 g. 1923 Bernhard Lilleberg, Elverum 1/10 1890.

V. Olaf Johansen (IV, 2) og Johanne Johansdatter. 1. Odveig 27/10 1900, d. s. år. 2. Oda 13/2 1902, d. s. år. 3. Olaf 28/12 1902, d. s. år. 4. Astrid 26/4 1904. 5. Aslaug Pauline 16/8 1906 g. 1928 Otto Johansen Haugen (Myr) 21/8 1897. 6. Johan 10/4 1908. 7. Ottar 9/12 1909. 8. Jenny 29/5 1911. 9. Otto 6/10 1913. 10. Peter 29/6 1915. 11. Arne 10/5 1917. 12. Bjørg Johanne 2/11 1918.

VI. Petter Persen Pedersen 16/9 1885 g. 1912 Petra Johansdatter Haugen, Østby, 7/7 1886. 1. Klara 2/11 1912—29/1 1923. 2. Mary 24/10 1914. 3. Palmer 5/6 1917.

Bakken.

Gnr. 16, bnr. 21.

Bakken er bygd på gammel Torgalsgrunn, men det første skjøte er utstedt av Olaus Rønningen. I 1860 hadde Rønningens bruker kjøpt Malm-tæktrønningen og et skogstykke av Torgals, og fra denne parsell er Bakken utgått. Skjøtet er utstedt til Gurinus Hansen Østby 25/5 1887 (tgl. 15/6 1894) og omfattet en inngjerdet åker, den såkalte Hopkvea, og et skog-